

EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 18.12.2025
COM(2025) 798 final

KOMISSION TIEDONANTO NEUVOSTOLLE JA EUROOPAN PARLAMENTILLE

Päivitetyt suuntaviivat kalastuskapasiteetin ja kalastusmahdollisuuksien välisen tasapainon analysoimiseksi syrjäisimmillä alueilla alle 12 metrin pituisista aluksista koostuvien laivastonosien osalta yhteisestä kalastuspolitiikasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1380/2013 22 artiklan mukaisesti

1. JOHDANTO

Euroopan unioniin kuuluu yhdeksän syrjäisintä aluetta, jotka sijaitsevat kaukana Euroopan mantereesta Atlantin valtamerellä ja Intian valtamerellä, Karibianmerellä ja Latinalaisessa Amerikassa: Ranskan Guayana, Guadeloupe, Martinique, Mayotte, Réunion ja Saint-Martin (Ranska); Azorit ja Madeira (Portugali); Kanariansaaret (Espanja).

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 349 artiklassa tunnustetaan näiden syrjäisimpien alueiden ”rakenteellinen, sosiaalinen ja taloudellinen tilanne”, jota ”vaikeuttaa niiden syrjäinen sijainti, saaristoluonne, pieni koko, vaikea pinnanmuodostus ja ilmasto sekä taloudellinen riippuvuus muutamista harvoista tuotteista, jotka sen vuoksi, että ne ovat pysyviä tekijöitä ja niillä on yhteisvaikutuksia, haittaavat suuresti näiden alueiden kehitystä”. Samassa artiklassa säädetään, että unionin lainsäädännössä ja politiikoissa, myös kalastuspolitiikassa, hyväksytään erityistoimenpiteitä, joilla autetaan kyseisiä alueita vastaamaan näihin haasteisiin.

Komissio antoi vuonna 2022 unionin syrjäisimpiä alueita koskevan tiedonannon¹, jossa esitetään uusi strategia näille alueille. Siinä vahvistetaan, että komissio on sitoutunut ottamaan alueiden erityispiirteet huomioon unionin lainsäädäntöä ja politiikkaa koskevissa ehdotuksissa myös yhteisen kalastuspolitiikan alalla.

Koko unionin kalastuslaivastoon verrattuna syrjäisimpien alueiden kalastuslaivastoissa on vähän aluksia. Kyseiset laivastot harjoittavat pääasiassa pienimuotoista kalastusta, alukset ovat perheomistuksessa eikä niillä ole yhtenäisiä kalastusstrategioita. Lisäksi alukset ovat energiantensiivisiä ja niitä käytetään erityisen haastavissa valtameri- ja sääolosuhteissa, mikä vaikuttaa tuntuvasti alusten keskimääräiseen käyttöön. Nämä laivastot koostuvat suurelta osin alle 12 metrin pituisista aluksista, joiden moottoriteho on pieni, toimintasäde rajallinen ja käyttökustannukset tavallista suuremmat syrjäisen sijainnin sekä tuontipolttoaineesta ja -laitteista riippuvuuden vuoksi. Lisäksi niillä on muita vähemmän mahdollisuuksia saada yksityistä rahoitusta, ja infrastruktuuri alueella on rajallista. Kaikki tämä vaikuttaa kalastuselinkeinon yleiseen kannattavuuteen alueella ja pakottaa kalastajat harjoittamaan myös muuta liiketoimintaa tulojen puutteen kompensoimiseksi. Tämä puolestaan vaikuttaa alusten käyttöasteeseen. Ne toimivat kapeilla rannikkovyöhykkeillä ja kilpailevat usein vaeltavien lajien tai naapurilaivastojen kanssa sosioekonomisesti haavoittuvissa ympäristöissä, joissa kalastuksella on keskeinen rooli paikallisen työllisyyden, ravinnonsaannin ja yhteisön vakauden kannalta. Lisäksi syrjäisimmillä alueilla harjoitettavan kalastuksen kohteena olevat kalakannat ovat luonteeltaan monimuotoisempia ja monilajisempia kuin unionin muiden kalastuslaivastojen harjoittaman kalastuksen kohteena olevat kalakannat.

Kun otetaan huomioon nämä erityiset rakenteelliset ja ekologiset piirteet, EU:n tavanomaisia kantojen arviointimenetelmiä ja alusten käytön arviointimenetelmiä voi olla tarpeen mukauttaa, jotta syrjäisimpien alueiden realiteetit voidaan ottaa asianmukaisesti huomioon. Kantojen arviointimenetelmät on nimittäin suunniteltu pääasiassa yhden lajin kalastukseen, josta on saatavilla runsaasti tietoa, ja alusten käytön arviointimenetelmät puolestaan on tarkoitettu sellaisen kalastuksen arviointiin, joka on vähemmän altis äärimmäisille sääilmiöille, joka on kannattavaa ja jolla on riittävä rahoitus, jolloin kalastajat voivat luottaa saavansa elantonsa

¹ COM(2022) 198 final.

yksinomaan kalastustoiminnasta. Menetelmällisissä mukautuksissa on myös otettava huomioon, että kalastusalueiden ominaispiirteet tekevät tilanteesta monissa tapauksissa entistäkin vaikeamman. Alukset ovat ensinnäkin unionin vanhimpia ja pienimpiä. Toiseksi niillä on muita heikommat valmiudet pyytää monipuolisemmin erilaisia kalakantoja sekä hajauttaa toimintaa laajemmalle ja tasaisemmin eri kalastusalueille, jotta vältetään kalastustoimien liiallinen keskittyminen rannikon läheisyyteen. Ne eivät myöskään ole tarpeeksi hyvin varustettuja, jotta ne voisivat kerätä ja toimittaa tietoa kalastustoiminnastaan.

Tämän alueen kalastuksesta on melko vähän tietoa. Kalakanta-arvioita myös tehdään vähemmän, joten jäsenvaltioiden on vaikeampi raportoida laivastokapasiteetin ja kalastusmahdollisuuksien välisestä tasapainosta yhteisestä kalastuspolitiikasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1380/2013 22 artiklan 2 kohdan mukaisesti annettujen kalastuskapasiteetin ja kalastusmahdollisuuksien välisen tasapainon analysointia koskevien komission suuntaviivojen², jäljempänä 'tiedonanto COM(2014) 545 final', mukaisesti. Jotta voidaan ottaa paremmin huomioon syrjäisimpien alueiden laivastojen kalastustoiminnan moninaisuus, laivastonosat on mahdollisesti jaettava useampiin alaluokkiin kuin tietojen keruuta koskeissa puitteissa³.

Tässä tiedonannossa otetaan huomioon kaikki edellä kuvatut seikat, jotka erottavat syrjäisimmät alueet selvästi muusta unionista, ja vahvistetaan syrjäisimpiä alueita koskevassa vuoden 2022 tiedonannossa⁴ esitettyjen painopisteiden mukaisesti erityiset suuntaviivat tasapainon arvioimiseksi alle 12 metrin pituisten alueiden laivastonosan osalta syrjäisimmillä alueilla. Tällä tiedonannolla mukautetaan tiettyjä tiedonannon COM(2014) 545 final osia, jotta voidaan ottaa huomioon syrjäisimpien alueiden rakenteellinen, sosiaalinen ja taloudellinen tilanne ja muut niiden asemaa vaikeuttavat tekijät SEUT 349 artiklan mukaisesti ja korvataan tiedonanto COM(2024) 223 final tämän tiedonannon 3 kohdassa vahvistetuilla edellytyksillä.

Tiedonannon COM(2024) 223 final voimassaolon päättymisen vuoksi ja eurooppalaisessa valtamerisopimuksessa⁵ esitetyn sitoumuksen mukaisesti komissio kehotti jäsenvaltioita, joilla on laivastoja syrjäisimmillä alueilla, toimittamaan tieteellistä näyttöä suuntaviivojen muuttamisen tueksi ja kuuli tieteellis-teknis-taloudellista kalastuskomiteaa (STECF)⁶, joka on yksi komission tieteellisistä elimistä.

Tässä tiedonannossa esitetään (tiedonannossa COM(2014) 545 final esitettyihin menetelmiin verrattuna) vaihtoehtoisia menetelmiä, joita asianomaiset jäsenvaltiot voivat käyttää laatiessaan tiettyjä indikaattoreita syrjäisimpien alueiden alle 12 metrin pituisista aluksista koostuville laivastonosille. Nämä vaihtoehtoiset menetelmät on suunniteltu komission tiedonannon COM(2014) 545 final ja tiedonannon COM(2024) 223 final perusteella, ja niissä otetaan huomioon 1) tieteellis-teknis-taloudellisen kalastuskomitean (STECF) toimittamat, jäsenvaltioiden vuotuisiin laivastaselvityksiin liittyvät tieteelliset lisäanalyysit ja suositukset sekä 2) asianomaisten jäsenvaltioiden toimittamat syrjäisimpiä alueita koskevat tiedot⁷.

² COM(2014) 545 final.

³ Neuvoston asetus (EY) N:o 199/2008, annettu 25 päivänä helmikuuta 2008, kalatalousalan tietojen keruuta, hallintaa ja käyttöä koskevista yhteisön puitteista sekä yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevien tieteellisten lausuntojen tukemisesta (EUVL L 60, 5.3.2008).

⁴ COM(2022) 198 final.

⁵ COM(2025) 281 final.

⁶ STECF 25-18 ja STECF PLEN 25-02.

⁷ Erityisesti STECF:n asiakirja PLEN 25-02.

Jäsenvaltioiden olisi esitettävä kaikissa tapauksissa, myös tässä tiedonannossa vahvistettuja suuntaviivoja soveltaessaan, valintojensa tueksi kaikki tarvittavat tiedot ja selitykset, myös siksi, että STECF voi tarvittaessa tehdä lisäanalyyskejä ja -tarkastuksia.

2. VAIHTOEHTOISET MENETELMÄT SYRJÄISIMPIEN ALUEIDEN ALLE 12 METRIN PITUISISTA ALUKSISTA KOOSTUVIA LAIVASTONOSIA VARTEN

Tiedonantoa COM(2014) 545 final sovelletaan pääsääntöisesti kaikkiin laivastonosiin.

Kyseisessä tiedonannossa annetuissa suuntaviivoissa esitellään syrjäisimpien alueiden alle 12 metrin pituisista aluksista koostuville laivastonosille vaihtoehtoisia menetelmiä, joita voidaan soveltaa tietoparametrien, biologisten indikaattoreiden, aluksen käyttöä koskevien indikaattoreiden ja lisäindikaattoreiden laatimiseen jäljempänä esitetyllä tavalla.

Jäsenvaltiot voivat laatia laivastonselvityksensä käyttäen jotakin tässä tiedonannossa esitettyä vaihtoehtoista menetelmää kyseisten laivastonosien osalta ainoastaan, jos ne perustelevat, miksi vaihtoehtoisen menetelmän käyttö on tarpeen, kun otetaan huomioon kyseisen laivastonosan erityistilanne ja laivastonosaan kohdistuvat tietyt rajoitteet, jotka johtuvat laivastonosan sijainnista syrjäisimmällä alueella. Selitykset on esitettävä laivastonselvityksen liitteessä.

Tiedonannossa COM(2014) 545 final todetaan, että jos indikaattorit viittaavat epätasapainotilanteeseen jonkin asianomaisen laivastonosan osalta, mutta jäsenvaltio katsoo, että kyseinen laivastonosa on kuitenkin tasapainossa kalavarojen kanssa (tai päinvastoin), jäsenvaltion odotetaan toimittavan asiaa tukevan analyysin, jonka avulla komissio ja STECF voivat tasapainoa koskevaa päätelmää tehdessään täysin ymmärtää ja ottaa huomioon syyt, joihin jäsenvaltion kanta perustuu. Tätä on sovellettava sekä silloin, kun indikaattorit laaditaan tiedonannossa COM(2014) 545 final esitettyjen menetelmien mukaisesti, että silloin, kun ne laaditaan tässä tiedonannossa esitettyjen vaihtoehtoisten menetelmien mukaisesti.

2.1. Tietoparametrit ja laivastonosat

Jotta analyysit olisivat vakioituja, vertailu helpompaa ja päällekkäinen työ vältettävissä tiedonannon COM(2014) 545 final mukaisesti, tietoparametrit on laskettava tietojenkeruujärjestelmässä kerättyjen tietojen perusteella.

Tieteellis-teknis-taloudellisen kalastuskomitean (STECF) ohjeiden mukaisesti indikaattoreiden laskenta voidaan jakaa syrjäisimpien alueiden alle 12 metrin pituisten alusten osalta vielä alaluokkiin tarkoituksenmukaisimman tason mukaan⁸. Alaluokkiin jakamisen tarkoitus on, että alaluokkien indikaattoreiden arvot olisivat edustavampia kuin yhdistetyissä luokissa. Jos tarkempaa jakoa käytetään, sen tarkoituksena on täydentää tietojenkeruujärjestelmää eikä korvata sitä. Lisäksi kaikki laivastonselvityksen laskelmia tukevat tiedot on toimitettava myös laivastonselvityksen liitteessä saman yhtenäisen tarkemman alaluokkajaon mukaisesti.

⁸ Jäsenvaltioiden on hyödynnettävä taloudellisten tietojen antamiseen tarkoitettua lomakkeen sarakkeita ACTIVITY, GEAR tai FISHERY mahdollisimman hyvin.

2.2. Biologiset indikaattorit

Tiedonannon COM(2014) 545 final mukaisesti molempien biologisten indikaattoreiden (kestävän pyyntitason indikaattori ja riskille alttiiden kantojen indikaattori) olisi oltava tasapainossa laivastonosan tasapainoa osoittaessa.

2.2.1. Kestävän pyyntitason indikaattori

Syrjäisimpien alueiden alle 12 metrin pituisista aluksista koostuvien laivastonosien osalta tiedonannon COM(2014) 545 final 10.1 kohdassa esitettyä kestävän pyyntitason indikaattorin laskentaa voidaan yksinkertaistaa jollakin seuraavista tavoista:

- F- ja Fmsy-arvot voidaan johtaa ensisijaisuusjärjestyksessä seuraavista: a) vertaisarvioidut kansalliset arvioinnit, jos vertaisarvioinnit ovat joko julkisesti saatavilla tai ne toimitetaan laivastonselvityksen liitteenä; b) (toistaiseksi) vertaisarvioimattomat kansalliset arvioinnit, jos kansalliset arvioinnit toimitetaan laivastonselvityksen liitteenä vertaisarviointia varten. Kantojen arviointien on perustuttava tuoreimpiin saatavilla oleviin tietoihin, jotka kuvastavat kalakantojen nykytilaa. Koska kaikista kannoista ei aina ole saatavilla vuotuisia tietoja, jäsenvaltioiden on varmistettava, että mukana olevat kantojen arvioinnit perustuvat viimeisimpiin saatavilla oleviin tietoihin ja että ne ovat peräisin enintään viitevuotta edeltävän kolmen vuoden ajalta. Tarkka aikataulu voi kuitenkin vaihdella kantojen elinkaaren mukaan: joidenkin pitkäikäisempien lajien osalta, hieman vanhemmat, enintään viisi vuotta sitten tehty arvioinnit voivat edelleen olla merkityksellisiä; kestävän pyyntitason indikaattori (SHI) voidaan esittää yhdessä arvon määrän laskemiseen käytettyjen todellisen kattavuusprosentin ja kantojen määrän kanssa;
- yhdestä tai useammasta kalastuksen edustavasta kohdelajista saatuja F- ja Fmsy-arvojen arvioita voidaan käyttää; tässä yhteydessä voidaan esittää ja käyttää myös lajiryhmien tuottavuuteen perustuvia arviointeja.

Jäsenvaltion soveltamasta yksinkertaistamistavasta riippumatta on olennaisen tärkeää, että laivastonselvityksen liitteessä toimitetaan kaikki tarvittavat tiedot STECF:n lisätarkastuksia varten.

2.2.2. Riskille alttiiden kantojen indikaattori

Tiedonannon COM(2014) 545 final mukaisesti jäsenvaltioita kehoitetaan laskemaan niiden kantojen määrä, joiden arvioidaan olevan tällä hetkellä ”suurelle biologiselle riskille alttiita” ja joita kyseessä oleva laivastonosa hyödyntää. Tiedonannossa COM(2014) 545 final selvennetään myös, että tässä yhteydessä ”hyödyntämisellä” tarkoitetaan sitä, että suurelle riskille alttiista kannasta (kannoista) muodostuva saalis on yli 10 prosenttia laivaston saaliista tai että laivasto kalastaa yli 10 prosenttia kannan saaliista.

STECF:n lausunnon perusteella ja sellaisten laivastonosien erityistilanteen vuoksi, jotka koostuvat alle 12 metrin pituisista aluksista syrjäisimmillä alueilla, tiedonannossa COM(2024) 223 final jäsenvaltioille annettiin mahdollisuus käyttää väliaikaisesti vaihtoehtoista kynnysarvoa sen määrittämiseksi, ”hyödyntävätkö” kyseiset laivastonosat suurelle riskille alttiita kantoja⁹. Kun tiedonannon COM(2024) 223 final voimassaolo päättyy, kyseistä vaihtoehtoista kynnysarvoa olisi mukautettava, jotta voidaan ottaa paremmin huomioon näiden

⁹ STECF PLEIN 24-01.

laivastonosien erityispiirteet, jotka on kuvattu tämän tiedonannon 1 kohdassa, ja niiden vaikutus asianomaisiin kantoihin.

Jäsenvaltiot voivat siis katsoa, että syrjäisimpien alueiden alle 12 metrin pituisista aluksista koostuvien laivastonosien yhteydessä laivastonosa hyödyntää suurelle riskille altista kantaa, jos kunkin kannan osuus laivastonosan saaliista on yli 20 prosenttia tai jos laivastonosa pyytää yli 10 prosenttia kannan saaliista. Jäsenvaltioiden on toimitettava laivastonselvityksen liitteessä yksityiskohtaiset tiedot ja selitykset käytetyistä laskelmista sekä tieteelliset syyt tämän vaihtoehtoisen kynnysarvon soveltamiselle STECF:n lisätarkastusta varten.

Kolmansien maiden kanssa yhteisten kantojen ja erityisesti alueellisten kalastuksenhoitojärjestöjen hallinnoimien kantojen osalta jäsenvaltiot ja STECF käyttävät kansainvälisiä saalistietoja riskille alttiita kantoja (SAR) koskevan indikaattorin laskemiseen, jos tiedot ovat saatavilla. Sellaisten yhteisten kantojen osalta, joista ei ole saatavilla tällaisia kansainvälisiä tietoja, SAR-laskelmaan sovelletaan EU:n saaliita asiaankuuluvilla tiedoilla täydennettyinä. Kantoja, joita ei asiaankuuluvan alueellisen kalastuksenhoitojärjestön mukaan ole liikakalastettu tai joita ei liikakalasteta, ei luokitella riskille alttiiksi kannoiksi.

2.3. Aluksen käytön indikaattori

Tiedonannon COM(2014) 545 final mukaisesti aluksen käytön indikaattori on kunkin laivastonosan keskiarvo tosiasiallisen pyyntiponnistuksen suhteesta laivaston maksimaaliseen pyyntiponnistukseen.

Kun otetaan huomioon syrjäisimpien alueiden laivastojen erityispiirteet, kuten niiden kalastustoiminnan tason vaihtelu, jäsenvaltioilla on edelleen oltava mahdollisuus laskea tästä indikaattorista vaihtoehtoinen versio sekä asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa laivastonsiiniin mukautettu versio, joka perustuu toiminnan teoreettiseen eikä tosiasialliseen enimmäistasoon ja joka otetaan huomioon tasapainon arvioinnissa. Kunkin jäsenvaltion on määritettävä tämä arvo käyttäen asiantuntija-arvioita ja saatavilla olevia tietoja, minkä lisäksi on otettava huomioon kuhunkin syrjäisempien alueiden laivaston erityistilanteeseen vaikuttavat luonnonolot, tekniset ja sosiaaliset olot. Tämä mahdollisuus on annettu jäsenvaltioille, koska ulkoiset tekijät voivat rajoittaa niiden päivien enimmäismäärää, jotka laivastonosa voi viettää merellä, eikä määrä näin ollen välttämättä kuvaa laivaston todellista teknistä kapasiteettia. Ulkoisia tekijöitä voivat olla esimerkiksi taloudelliset, ympäristöä koskevat ja sosiaaliset syyt, jotka on määritelty tiedonannon COM(2014) 545 final 12.2 kohdassa. Kuten 1 kohdassa todetaan, syrjäisimpien alueiden alle 12 metrin pituisista aluksista koostuvat laivastonosat ovat erityisen alttiita tällaisille ulkoisille tekijöille.

Jos jäsenvaltiot voivat perustella indikaattorin tämän version käytön tiedonannon COM(2014) 545 final 12.2 kohdassa esitetyllä tavalla, tämä voidaan ottaa huomioon valittaessa indikaattori VUR_{nn}. Perusteet *nn*:n valinnalle on esitettävä yhdessä kaikkien sellaisten tietojen kanssa, joita tarvitaan laivastonselvityksen liitteessä olevia laskelmia varten. VUR-suuntausten tunnistamiseksi jäsenvaltioita, jotka soveltavat teknisen indikaattorin VUR_{nn}-versiota, kehoitetaan pitämään sama kynnysarvo useiden vuosien ajan, sillä se auttaa vähentämään ääriarvojen vaikutusta. Jäsenvaltioiden on joka tapauksessa *nn*-kynnysarvoa asettaessaan tai mukauttaessaan perusteltava päätöksensä selkeästi.

Liian pienestä vertailuotoksesta johtuvien tarkkuusongelmien ratkaisemiseksi alle kymmenestä aluksesta koostuvien laivastonosien tasapainoa koskevan arvioinnin on perustuttava

indikaattorin siihen versioon, joka antaa korkeimman arvon, kun otetaan huomioon tiedonannon COM(2014) 545 final 12.3 kohdassa vahvistettu vähimmäisviitearvo 0,7.

2.4. Lisäindikaattorit

Syrjäisimmillä alueilla alle 12 metrin pituisista aluksista koostuvien laivastonosien osalta liikakalastettujen kantojen määrän indikaattori (NOS) ja taloudellisen riippuvuuden indikaattori (EDI) voidaan ilmoittaa biologisina lisäindikaattoreina ja laskea STECF:n ohjeiden mukaisesti¹⁰.

Lisäksi voidaan esittää sosiaalisia indikaattoreita, joiden avulla voidaan havainnollistaa laajempia sosioekonomisia oloja, joissa laivasto toimii. Näin jäsenvaltioilla on mahdollisuus esittää lisäesimerkkejä tilanteesta niissä laivastonosissaan, jotka koostuvat pienimmistä ja mahdollisesti haavoittuvimmista aluksista, kalastajista ja yrityksistä.

Näitä lisäindikaattoreita ei pidetä vaihtoehtoisina indikaattoreina, eivätkä ne ole osa laivaston tasapainon laskentaa.

3. LOPPUPÄÄTELMÄT

Näitä suuntaviivoja sovelletaan niiden kansallisten kertomusten valmisteluun ja arviointiin, jotka jäsenvaltioiden on toimitettava toukokuuhun 2026 mennessä yhteisestä kalastuspolitiikasta, neuvoston asetusten (EY) N:o 1954/2003 ja (EY) N:o 1224/2009 muuttamisesta sekä neuvoston asetusten (EY) N:o 2371/2002 ja (EY) N:o 639/2004 ja neuvoston päätöksen 2004/585/EY kumoamisesta 11 päivänä joulukuuta 2013 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1380/2013 22 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Niitä sovelletaan kuitenkin myös jäsenvaltioiden toukokuuhun 2025 mennessä toimittamien kansallisten kertomusten arviointiin, jos kyseiset kertomukset jo sisältävät arviointeja tai tietoja, joiden perusteella tasapainoa voidaan arvioida kyseisen laivastonosan osalta suotuisammin kuin tiedonannon COM(2014) 545, sellaisena kuin se on täydennettynä tiedonannolla COM(2024) 223 final, nojalla. Komissio jatkaa yhteistyötä STECF:n ja erityisesti sen syrjäisimpiä alueita käsittelevän asiantuntijaryhmän kanssa syrjäisimpiä alueita koskevien erityiskysymysten tarkastelemiseksi.

¹⁰ Näiden indikaattoreiden laskeminen: ks. STECF:n asiakirjat STECF-PLen-24-01 ja STECF-15-02, s. 76–78; n = 10 prosenttia.